

LUKIOT JA TOISEN ASTEEN AMMATILLISET OPPILAITOKSET - PALKITUT

5. PALKINTO

Eva-Maria Tillder/ Lahden yhteiskoulun lukio
Opettaja Kati Timonen

VIHREÄ VALLANKUMOUS

Syällisiä, syällisiä olemme kaikki, syällisiä massamurhaan ja joukkotuhoon. Kollektiivisesta ympäristöririkoksesta tulisi meidät kaikki tuomita. Levä ei pesemällä enää käsistämme irtoa, silmästä silmään on meidän kohdattava kättemme jälki ja kannettava vastuu teoistamme. Haluammeko todella jäädä historiaan viimeisen naulan iskijänä kuolemansairaana Itämeren arkkuun, kansana, joka murskasi haaveet kirkkaasta tulevaisuudesta jättäen perinnöksi jälkipolville toivottomuuden ja läikähtymisen ilmastonmuutoksen ikeessä ilman mahdollisuutta virkistäytyä rakkaan murtovesialtaamme lempeissä laineissa. Voimmeko katsoa itseämme enää peilistä vai tulisiko meidän vain vaipua polvillemme limoittuneille rantakallioille ja rukoilla ihmettä. Kauhuskenaario siintää horisontissa, mutta vielä ei ole liian myöhäistä kääntää levässä uivan laivan suuntaa.

On täysin käsittämätöntä, kuinka Itämeren rannikkovaltioiden maailman ympäristötietoisin, korkeasti koulutettu 75 miljoonainen väestö on antanut tilanteen kehittyä pisteeseen, jossa Itämeren herkkä ja omaleimainen ekosysteemi käy kuolinkamppailuaan. Nyt vihdoin, viimeisenä mahdollisena hetkenä, laajeneva ekokansalaisten joukko on kaikeksi onneksi ottanut onkeensa ympäristöjärjestöjen tuomiopäivän ennustuksista ja herännyt näkemään ne katastrofaaliset seuraukset, jotka meren oman onnensa nojaan jättämisestä väistämättä seuraisivat. Asiantuntijoiden arviot meremme nykytilasta ovat masentavaa kuultavaa: saastuttamisella on pitkät perinteet, ja vaikka putinismi onkin korvannut bolshevismiin, vaikuttaa piittaamattomuus yhteistä luontoamme kohtaan eräiden osalta edelleen jatkuvan. Kuitenkin avainsana pelastusoperaatiomme onnistumiseen on yhteistyö ilman hiekkalaatikkomaista osoittelua, sillä vain konsensuksen kiihko takaa palkinnon pitkäjänteisestä puurtamisestamme, mistä tosin vasta lapsenlapsemme pääsevät nauttimaan.

Tehomaatalous, alati kasvavat liikennevirrat ja äärimmilleen viety energiantuotanto syytävät enenevässä määrin typpeä, fosforia ja raskasmetalleja maailman sairaimpaan mereen. Kaikki eivät myöskään vielä täysin ole sisäistäneet meren ja kaatopaikan fundamentaalista eroa. Tankkereiden korvattua ruotsinlaivat, kauhu kuristaa kurkkuamme odotellessamme raajat ristissä sitä ahtojälauttojen täplittämää hetkeä, jolloin komentosiltojen kokemattomuus kostautuu, ja luonto saa sijaiskärsijän öljyisen viitan. Ihmiskunnan pyrkimystä kansantalouden rajattomaan kasvuun keinolla millä hyvänsä kuvaa myös suunnitteilla oleva merenalainen öljyputki, joka saattaa nostaa pohjamutiin haudatut kemialliset aseet pintaan rikastamaan meremme yksinkertaisia ravintoketjuja.

Vaikutuksiltaan silmiinpistävin ja prosentuaalisesti suurin ravinnekuormittaja on moderni maatalous kohdistamattomine lannoitteineen ja puutteellisine suojavyöhykkeineen. Vuolaiden valumien seurauksena veden puhtaudesta kertovat rakkolevät kituvat, myrkylliset sinilevälautat estävät uimisen ja haisevat rihmalevät karkottavat turistiit jo Helsinki-Vantaan lentoasemalta. Rakkaasta pääministeristämme kosteikot tosin ovat saaneet kolossimaisen puolestapuhujan, ja suunnitelmienkin hipoessa pilviä, mietintöä ja selonteko tunkee joka tuutista: on Pohjoista ulottuvuutta, EU:n Itämeren strategiaa, Helsingin sopimusta ja vaikka mitä. Kuitenkin ekologista värisuoraa hallituksessa hyppysissään pitävältä entiseltä Maalaisliitolta on unohtunut se kaikkein tärkein, toimeenpano. Vapaaehtoisuuteen pohjautuvilla säädöksillä ei ole saavutettu asetettuja tavoitteita, ja porkkanoiden pakkosyötön tuloksettomuuden vuoksi käyttöön tulisikin ottaa kunnon halko, sillä vain lain painavalla kirjaimella saadaan aikaan toivottuja tuloksia. Itämeren kannalta olisi myös hyödyllisempää morsiämien etsimisen sijaan antaa maajusseillemme enemmän

ympäristökoulutusta sekä suojeluun sidottua tukea. Rohkeasti sonnia sarvista ovat tarttuneet Helsingin ja Turun kaupungit, jotka ryhtyvät muun muassa harjoittamaan pelloillaan suorakylvöä, vähentämään lannoitteita ja perustamaan suoja-alueita. Pahimmin pilaantuneita merenpohjan kerrostumia kunnostetaan myös ruoppaamalla ja jätevesimaksuja alentamalla houkutellaan uusien jättimäisten öljysatamien myötä entisestään lisääntyvää vesiliikennettä jättämään jätevetensä maihin. Liekö sattumaa vai suunnitelmaa, mutta toimillaan Brysselin silmäätekevät kompensoivat huimasti lähivuosina tehostuvan vastarannikkomme kiisken Puolan EU-tuetun maatalouden lannoite virtoja paimentamalla karjan pois Etelä-Suomesta 141-tukien lakkauttamisen myötä.

Vaikka me suomalaiset olemmekin poistaneet jätevesistämme fosforia jo lähes 40 vuotta ja viimeaikoina EU:n direktiivin mukaisesti myös typpeä, eivät muilla rannoilla asiat ole yhtä hyvin. Huolimatta tilastoista, joiden kärkisijalla Suomi komeilee asukasta kohden suurimpana ravinnekuormittajana, ei tarvitse olla kummoinenkaan Sherlock Holmes seurattessaan leveintä saastevanaa Nevajoen suulle, kaupunkiin, jossa edelleen yli kolmannes viisimiljoonaisen väestön jätevesistä kulkeutuu täysin alkuperäisessä olomuodossaan Suomenlahden pohjukkaan. Tässä suhteessa Puhdas Itämeri –keräys on juuri oikealla asialla ohjatessaan tuottonsa Pietarin olemassa olevien puhdistamoiden kemialliseen fosforinpoistoon. Rajan takaa on viime aikoina kantautunut myös toivoa antavia uutisia uuden puhdistamon käyttöönotosta, mitkä tosin ovat jättäneet mainitsematta ympäristöteon todellisen luonteen: kahdenkymmenen uuden tehokanalan myötä päästöjen osalta on päädytty nollasummapeliin.

Teollisuuslaitosten syövereistään sylkemien raskasmetallipitoisten päästöjen seurauksena saattaa pian kaksipäinen särki korvata Chez Dominiquen listoilla lohen. Ilman puhtaan teknologian ja käsittelyprosessien laajempi alaista käyttöönottoa odottaa harvalukuinen tulevaisuus myös merikotkia ja Itämeren hylkeitä, jotka kärsivät Stora Enson alasajolta säästyneen sellu- ja paperiteollisuuden orgaanisten klooriyhdisteiden aiheuttamista lisääntymishäiriöistä. Valuma-alueen saastepesäkkeiden taltuttaminenkaan ei riitä, sillä sen lisäksi meidän on otettava huomioon muun muassa Venäjän ja Keski-Euroopan teollisuuden, energiantuotannon ja liikenteen ilmansaastelaskeumat. Mutta jopa Venäjääkin suurempi haaste muille ympärysalueille on Itämerta piinaavan sisäisen kuormituksen noidankehän murtaminen. Niin kauan, kun pohjan sedimentteihin varastoituneet massiiviset fosforivarastot jatkavat hapettomassa vedessä liukenemistaan kiihdyttäen ilman typpeä sitovia, happea kuluttavia sinileväkukintoja, ei maalta valuvien ravinteiden täydellisellä lopettamisella saavuteta todellisia tuloksia vuosikymmeniin.

Omilla valinnoillamme kykenemme muuttamaan maailmaa askel kerrallaan, mutta kysymys kuuluukin, olemmeko valmiita ottamaan sen ratkaisevan askeleen. Sen edelläkävijän suuren harppauksen tuntemattomille vesille, mitä jo EU:n mallioppilaankin rooli meiltä edellyttää. Nopeimmin puhtaan omantunnon saa ostamalla: osallistumalla erinäisiin keräyksiin ja kolehteihin, kaikista kustannustehokkainta Itämeri-politiikkaa tosin olisi sijoittaa veroeurojamme vieraiden valtojen vedenpuhdistushankkeisiin. Entäpä jos ryhtyisimmekin kaikki kalastajiksi, sillä he, ainoana ammattiryhmänä, poistavat yli 20 tonnia fosforia Saaristomereltä. Vaikka ammatinvaihto ei kiinnostaisikaan, on meidän ainakin luovuttava rantalaitureiden jokakesäisistä matonpesuurgioista, sillä fosforipesuaineiden umpeen kasvattamilla rannoilla harjoitettavien kesäloma-aktiiviteettien määrä on hyvin rajallinen. Veneiden ostokin on käymässä turhaksi veden ympärivuotisen kiinteän olomuodon estäessä perinteikkäät kuunreiden kesäiset kokoontumisajat. Lämmitystä vaativille ilmasto-oloillemme emme mitään mahda, mutta tuhlailevan energiankulutuksemme on loputtava ja päästöttömistä ratkaisuisista tultava ensisijaisia vaihtoehtoja. Jos valtion vero-ohjauksestakaan huolimatta emme kykene kahlitsemaan vapauden kaipuutamme, tulisi meidän ainakin, kun Ladastamme aika jättää, harkita siirtymistä typettömämpiin vaihtoehtoihin: Eero Heinäluoman esimerkin mukaisesti hybridiautoihin tai vaihtoehtoisesti siirtyä kokonaan käyttämään Helsingin entistä päästöttömämpää joukkoliikennettä. Kaikessa on loppujen lopuksi kyse asenteesta, ja arjen pikku askareet ovat ne, jotka todellisuudessa ratkaisevat.

Vihreä ollessa uusi sininen, tulisi kansalaisten virinnyt ympäristöinto aktiivisemmin huomioida myös hallinnon puolelta, valjastaa se tehokkaimmalla mahdollisella tavalla sekä antaa uusille fosforia

vedestä poistavien sinisimpukoiden kaltaisille tuoreille innovaatioille tilaa ja rahoitusta puhjeta kukkaan. Vertaillessamme luomupossun ja tehomaataloudessa tuotetun vehnäleivän kuormittavuutta Itämeren kannalta, voisimme samalla myös porautua syvemmin piintyneiden kulutustottumuksiemme syövereihin ja karsia kaiken tarpeettoman minimiin. Mutta olemmeko kuitenkaan omalta osaltamme valmiita tilanteen vaatimiin radikaaleihin päästörajoituksiin, sillä sitähan se tarkoittaisi, vallankumousta vauraassa Pohjolassa. Venäläisen ruletin emme saa antaa ratkaista Itämeren kohtaloa, vaan pienellä Madame Fortunankin avustuksella, defaitismiin vaipumatta ja kristallinkirkas tavoite mielissämme käykäämme toimiin puhtaamman Itämeren puolesta. Uskonpuutteen yllättäessä Buddhan viimeisiin sanoihin on meidän pistettävä toivomme: ”Kuulkaa, tämä on viimeinen neuvoni teille, kaikki asiat maailmassa ovat muuttuvaisia. Pysyvää ei ole mikään.”